

TILLSYNSRAPPORT

Uppdragsutbildning – en vägledning

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Uppdragsutbildning – en vägledning

Utgiven av Högskoleverket

Högskoleverkets rapportserie 2003:35 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, juridiska avdelningen, **Barbro Molander**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Högskoleverkets vaktmästeri, Stockholm, november 2003

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	7
Högskolans uppdragsutbildning bör öka	7
En enhetlig hantering av den grundläggande högskoleutbildningen bör eftersträvas	7
SUHF:s rapport och verkets uppföljning	8
Högskoleverkets tillsyn och föreskriftsrätt	11
Förslag till allmänna råd blir i stället en vägledning	11
Vad är uppdragsutbildning	13
Regelverk	13
Anknytning till högskolans examensrätt	15
Riktlinjer och exempel på vad riktlinjerna kan innehålla	17
Skriftliga avtal	19
Vem får vara uppdragsgivare?	21
Allmänt om uppdragsgivare	21
Offentliga uppdragsgivare	22
Privata uppdragsgivare	22
Mellanhänder som förmedlar högskolans uppdragsutbildningar	25
Holdingbolag – dotterbolag som förmedlar uppdragsutbildning	25
Vad menas med förmedling av uppdragsutbildning?	26
Samarbete med andra utbildningsanordnare	29
Bisysslor	31
Examensbevis och kursbevis	35
Tillgodoräknande	37
Avgifter	39
Bilaga 1	41
Förordning om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor	41
Bilaga 2	43
Föreskrifter av Högskoleverket om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor	43

Sammanfattning

Uppdragsutbildning är en viktig fråga för studenterna som ställer krav på att utbildningen aldrig får inverka negativt på den grundläggande högskoleutbildningen. Detta krav finns också infört i förordningen om uppdragsutbildning. Statsmakterna har å sin sida höga förväntningar på att uppdragsutbildningen skall öka och fungera som ett instrument för att stärka högskolans roll i det livslånga lärandet. Rätt använd har uppdragsutbildningen visat sig ha många positiva effekter, bl.a. för den grundläggande högskoleutbildningen.

Högskoleverket har i sin tillsynsverksamhet sett att universitetens och högskolornas (båda i fortsättningen kallade högskolorna) sätt att hantera uppdragsutbildningen inte alltid stämmer överens med gällande regelverk. Verket får också ofta frågor från den personal på högskolorna som arbetar med uppdragsutbildningar om hur regelverket skall tolkas och många har efterlyst vissa klargöranden från verket.

Högskoleverket, som har inhämtat material och synpunkter från högskolorna, ger i denna vägledning sin syn på hur förordningen om uppdragsutbildning kan tolkas. Även exempel på hur olika lärosäten tolkar bestämmelserna tas upp.

Högskoleverket ger först en kort bakgrund om de senaste årens utredningar och uttalanden på området. Därefter följer bl.a. tips på vad avtal och riktlinjer kan innehålla. Frågor om t.ex. vem som får vara uppdragsgivare, mellanhänder som förmedlar uppdragsutbildning, samarbete med andra utbildningsanordnare tas också upp. Även frågor om utbildningsbevis, tillgodoräknande och avgifter berörs.

Det är Högskoleverkets förhoppning att denna vägledning kan vara till hjälp för dem som arbetar med uppdragsutbildning på högskolorna och som känner ett behov av att få lite tips och hjälp med tolkningen av reglerna.

Bakgrund

Högskolans uppdragsutbildning bör öka

Statsmakterna har höga förväntningar på högskolan att skapa förutsättningar för ett livslångt lärande. Regeringen har i propositionen *Den öppna högskolan* (prop. 2001/02:15) framhållit att uppdragsutbildningen bör vara ett instrument för att stärka högskolans roll i det livslånga lärandet. Lärosätena bör bli mer aktiva i sitt arbete att erbjuda uppdragsutbildning. Högskolorna bör enligt regeringen ha en pådrivande roll när det gäller att utveckla och erbjuda utbildningar som är attraktiva för yrkesverksamma. Enligt regeringens mening kan uppdragsutbildningen också vara ett viktigt instrument i högskolans samverkan med det omgivande samhället. Dessa utbildningar kan bidra till att det omgivande samhället ser högskolan som en resurs och lärosätet kan därmed bli en efterfrågad partner vid kompetensutveckling av personal i olika verksamheter. Rätt använd kan uppdragsutbildningen också bidra till att utveckla högskolans reguljära utbildningar genom ny och ökad erfarenhet från och kontakter med det omgivande samhället. Kopplingen till arbetslivet inom utbildningarna kan t.ex. bli tydligare.

Högskoleverket har i sina kontakter med högskolorna om uppdragsutbildning hört många positiva röster om effekterna av högskolans uppdragsutbildningar. Det skapas t.ex. möjlighet att utveckla nätverk med personer som är verksamma utanför universitetsvärlden. Kontakter med yrkesverksamma kan ge impulser som kan utveckla och förnya den grundläggande högskoleutbildningen. Uppdragsutbildningen kan öka högskolans möjligheter att ge kurser inom ett antal smala områden, att behålla lärare och att få praktiktillfällen.

En enhetlig hantering av den grundläggande högskoleutbildningen bör eftersträvas

Uppdragsutbildningen får dock inte bedrivas på ett sådant sätt eller i en sådan omfattning att den får en negativ inverkan på den grundläggande högskoleutbildning som högskolan skall bedriva. Det är varje lärosätes ansvar att se till att ekonomiska eller andra faktorer inte får en negativ inverkan på den grundläggande högskoleutbildningen. Studenterna har ofta uttryckt oro för detta och Högskoleverket följde 1999 på regeringens uppdrag upp lärosätenas tillämpning av förordningen (1997:845) om uppdragsutbildning (*Högskolans uppdragsutbildning*, Högskoleverkets rapportserie 1999:14R). Högskoleverket kunde i några enstaka fall konstatera att uppdragsutbildningen haft negativa konsekvenser för den grundläggande högskoleutbildningen. Det överväldigande intrycket var dock att den reguljära utbildningen i regel prioriterades av högskolorna och att studenternas oro hade sin främsta orsak i att det brast i deras möjligheter till insyn i och information om högskolornas uppdragsut-

bildningar. Studenternas avsaknad av insyn och information hänger i sin tur ihop med att högskolorna själva oftast inte har någon överblick och enhetlig hantering av sin uppdragsutbildning och alltså har svårt att ge studenterna den information som de vill ha.

Högskoleverket pekade i rapporten på vikten av en enhetlig hantering av uppdragsutbildningen inom varje högskola. Detta var enligt verket av största betydelse för

- högskolan som får större möjlighet att styra och utveckla sin uppdragsutbildning,
- studenten som vet vilken policy som gäller för hela högskolan och som har lätt att skaffa sig information om omfattning och inriktning av uppdragsutbildningen samt om de konsekvenser den kan medföra för grundutbildningen,
- det omgivande samhället som får en naturlig ingång till högskolans uppdragsutbildning.

Högskoleverket rekommenderade att

- varje högskola skall fastställa en policy och riktlinjer för sin uppdragsutbildning utifrån gällande regelverk,
- skriftliga avtal bör tecknas för all poänggivande uppdragsutbildning och för annan uppdragsutbildning av någon omfattning
- det bör finnas en sammanhållande funktion på varje högskola som har insikt i och överblick över all uppdragsutbildning vid högskolan. Hos denna funktion skall t.ex. en student lätt kunna få information om vilka regler som gäller för högskolans uppdragsutbildning, vilken uppdragsutbildning en institution har. Studenten skall här även lätt kunna få tillgång till aktuella avtal efter sedvanlig prövning av utlämnande av offentlig handling.

SUHF:s rapport och verkets uppföljning

Något år efter det att Högskoleverket publicerat ovanstående rapport ställde verket en del uppföljande frågor om högskolornas uppdragsutbildningar.

En arbetsgrupp inom Sveriges universitets- och högskoleförbund, SUHF, utarbetade i oktober 2001 rapporten *Hur ska högskolan öka uppdragsutbildningen*. Arbetsgruppen lämnade följande rekommendationer till högskolorna för att öka omfattningen av sin uppdragsutbildning.

- Ta fram och besluta om policy för fortbildning och vidareutbildning vid lärosätet. Av policyn bör framgå att den funktion inom lärosätet som ansvarar för samordning av uppdragsutbildning också skall vara den som huvudsakligen avtalar i lärosätets namn med kunden.
- Avsätt gemensamma utvecklingsresurser för uppdragsutbildning vid lärosätet. Dessa kan finnas på högskole-, fakultets- och institutionsnivå.
- Fortsatt utveckling av stöd för uppdragsutbildning, ta fram modeller och mallar för prissättning (inkl. FoU- och utvecklingsmedel), skapa model-

ler för budgetering som tar hänsyn till uppdragsutbildningen, ytterligare resurser till samordningsfunktionerna.

- Skapa incitament för lärarna att utföra sina bisysslor inom ramen för högskolans uppdragsverksamhet. I de fall enskilda lärares bisysslor konkurrerar med lärosätets verksamhet måste befintligt regelverk tillämpas.
- Samverka med studieförbunden, t.ex. Folkuniversitetet i uppdragsutbildningen, använd dem och alumninätverk som instrument för att känna av behov och efterfrågan på kompetensförsörjning.

Av arbetsgruppens rapport och lärosätenas svar på verkets uppföljande frågor framgår att de flesta lärosäten ställt sig positiva till Högskoleverkets rekommendationer och att dessa i många fall har implementerats eller i varje fall lett till ett förändringsarbete.

Regeringen har i propositionen *Den öppna högskolan* hållit med om att det behövs en policy och en sammanhållen funktion som har insikt i och en överblick över lärosätets uppdragsutbildningar för att verksamheten skall kunna öka i omfattning och bli tydlig gentemot studenter på lärosätets ordinarie utbildningar samt för potentiella uppdragsgivare.

Regeringen har utfärdat en ny förordning (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor som trädde i kraft den 1 januari 2003, bilaga 1.

Högskoleverket har utarbetat föreskrifter i anslutning till förordningen; Föreskrifter av Högskoleverket om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor (HSVFS 2003:3). Föreskrifterna trädde i kraft den 15 september 2003, bilaga 2.

Högskoleverkets tillsyn och föreskriftsrätt

Högskoleverket har i sin tillsynsverksamhet fått flera anmälningar från studenter om universitetens och högskolornas sätt att hantera uppdragsutbildningar. Vidare har verket, efter att ha sett tidningsannonser eller annan marknadsföring, på eget initiativ utrett om högskolornas uppdragsutbildningar bedrivs i enlighet med gällande regelverk. Ett flertal gånger har Högskoleverket kritiserat lärosätena för att de inte har följt reglerna.

Verket får också ofta frågor om hur regelverket skall tolkas från den personal på högskolorna som arbetar med uppdragsutbildningar. Många har efterlyst vissa klargöranden från verket.

Den nya förordningen om uppdragsutbildning började gälla den 1 januari 2003. Högskoleverket gavs rätt att meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för tillämpningen av förordningen. Högskoleverket har utfärdat föreskrifter som trädde i kraft den 15 september 2003 (HSVFS 2003:3).

Förslag till allmänna råd blir i stället en vägledning

Eftersom verket så tydligt uppfattade att det finns ett behov hos många lärosäten av klargöranden i vissa frågor när det gäller uppdragsutbildning utarbetade verket förslag till föreskrifter och allmänna råd om uppdragsutbildning. När Högskoleverket remitterade sitt förslag möttes detta av starka protester från flera lärosäten. En del lärosäten ansåg framför allt att de allmänna råden var alldeles för detaljreglerande och att förslaget inte alls rimmade med gällande styrmodell för högskolorna. Andra lärosäten däremot välkomnade förslaget och tyckte att det var positivt med de klargöranden förslaget innebar. Från studenthåll såg man i huvudsakligen positivt på Högskoleverkets förslag.

Efter att Högskoleverket gått igenom remissvaren och annat underlag som högskolorna hade lämnat beslöt verket att inte utfärda några allmänna råd. I stället började verket att arbeta med en vägledning för att ge konkreta tips om hur verket tolkar förordningen och även hur olika högskolor resonerar vid sin tolkning av förordningen. Den här rapporten är alltså avsedd att vara en slags hjälpreda för dem som efterfrågar hjälp och stöd.

Högskoleverket kommer i framtiden att göra en uppföljning av högskolornas tillämpning av förordningen om uppdragsutbildning. Verket kommer, liksom tidigare, att utgå från studenternas och omvärldens perspektiv. Verket avser alltså att bl.a. undersöka om uppdragsutbildningen i något fall inverkar negativt på den grundläggande högskoleutbildningen och i övrigt kontrollera högskolornas tillämpning av regelverket.

Vad är uppdragsutbildning

... med uppdragsutbildning avses utbildning som anordnas mot avgift från annan än en fysisk person för den som uppdragsgivaren utser (2 § förordningen om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor).

Skriftliga avtal skall tecknas mellan högskolan och uppdragsgivaren för all uppdragsutbildning (1 § andra stycket Högskoleverkets föreskrifter om uppdragsutbildning).

Regelverk

Uppdragsutbildning ges enligt reglerna i förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor. Högskoleverket har nyligen utfärdat föreskrifter om uppdragsutbildning (HSVFS 2003:3). Vidare finns bestämmelser om tillgodoräknande i 7 kap. högskoleförordningen (1993:100), bestämmelser om avgifter i avgiftsförordningen (1992:1919) och bestämmelser om redovisning av uppdragsutbildning i förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor.

Förordningen om uppdragsutbildning gäller för de universitet och högskolor som har staten som huvudman och som omfattas av högskolelagen. Enskilda utbildningsanordnare som har examensrätt får i stället utgå från regeringens beslut om examensrätt eller sitt avtal med staten och förvissa sig om att de har rätt att bedriva uppdragsutbildning mot avgift med anknytning till de utbildningar de har fått examensrätt för.

Det är alltså finansieringen och det särskilda sättet att utse deltagarna som kännetecknar uppdragsutbildningen. Uppdragsutbildning är inte grundläggande högskoleutbildning och högskolelagen och högskoleförordningen är inte direkt tillämpliga på utbildningen om det inte är särskilt föreskrivet. I 6 § förordningen om uppdragsutbildning görs en hänvisning till bestämmelserna för den grundläggande högskoleutbildningen. Uppdragsutbildning grundar sig alltid på ett avtal mellan högskolan och uppdragsgivaren. Avtalet skall vara skriftligt. Det får aldrig vara en fysisk person som betalar avgiften för utbildningen och det är alltid uppdragsgivaren som utser deltagarna. Verket redogör närmare under rubriken "Vem får vara uppdragsgivare" för sin syn på vem som får och inte får köpa utbildning av högskolorna.

Här följer exempel på utbildningar i högskolan som inte skall förväxlas med uppdragsutbildningar.

- Grundläggande högskoleutbildning som bedrivs på uppdrag av andra enheter inom samma högskola.
- Grundläggande högskoleutbildning som grundar sig på avtal med annan högskola (beställd utbildning).

- Grundläggande högskoleutbildning som bekostas av annan statlig finansiering (beställd utbildning). Det är då inte fråga om ett uppdrag utan antagning, kursplaner, studentkårstillhörighet m.m. är desamma som för utbildning finansierad genom de statliga anslagen.
- Kvalificerad yrkesutbildning enligt lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning och förordningen (2001:1131) om kvalificerad yrkesutbildning.

Anknytning till högskolans examensrätt

En högskola får bedriva uppdragsutbildning bara om den knyter an till sådan grundläggande högskoleutbildning som högskolan har examensrätt för (3 § första stycket förordningen om uppdragsutbildning).

En uppdragsutbildnings innehåll och uppläggning är något som beställaren (uppdragsgivaren) och utbildningsanordnaren måste komma överens om i varje särskilt fall. Det kan vara fråga om köp och försäljning av en utbildning som redan finns i det befintliga utbildningsutbudet. Det kan också vara fråga om att anordna uppdragsutbildning som inte direkt motsvaras av någon befintlig utbildning, men som i sak är jämbördig med sådan utbildning. Det kan slutligen vara fråga om sådan utbildning som visserligen knyter an till den grundläggande högskoleutbildningen som högskolan har examensrätt för, men som ändå i större eller mindre utsträckning ligger vid sidan av den normala verksamheten. Uppdragsutbildningen kan således mycket väl vara anpassad för behoven hos t.ex. det företag som upphandlat utbildningen och likväl ha samma kvalitet som den grundläggande högskoleutbildningen.

Skrivningen att en högskola får bedriva uppdragsutbildning bara om den knyter an till den grundläggande högskoleutbildning som högskolan har examensrätt för kan tolkas som att högskolan inte ensam kan erbjuda utbildningspaket där högskolan i sin tur måste köpa utbildning från en annan utbildningsanordnare med relevant examensrätt. Högskolan bör enligt verkets mening i stort ha den kompetens inom relevant ämnesområde som krävs för att ge uppdragsutbildningen. Vissa resurser kan dock behöva köpas in från andra högskolor. Frågan är då om varje inblandad högskola behöver teckna avtal med uppdragsgivaren eller om en högskola kan ta på sig huvudansvaret för utbildningen. Flera lärosäten har i sina synpunkter över de allmänna råden uttalat att en högskola bör kunna ta på sig huvudansvaret även om vissa resurser måste köpas från andra högskolor. Om högskolorna samarbetar på detta sätt anser Högskoleverket att det är viktigt att de medverkande högskolorna sinsemellan har ett avtal som klargör förhållandet mellan dem.

Enligt Högskoleverkets tolkning får en högskola i uppdragsutbildningen, precis som i den grundläggande högskoleutbildningen, endast utfärda de examina som högskolan har examensrätt för. En högskola kan t.ex. inte heller i uppdragsutbildningen utfärda en internationell masterexamen eftersom det inte finns en sådan examensbenämning i det svenska högskolesystemet.

Riktlinjer och exempel på vad riktlinjerna kan innehålla

Universitetet eller högskolan skall fastställa riktlinjer för sin uppdragsutbildning (1 § första stycket Högskoleverkets föreskrifter om uppdragsutbildning).

Högskoleverkets har studerat flera högskolors riktlinjer om uppdragsutbildning och vill här visa exempel på vad riktlinjerna kan innehålla.

- Bakgrund och syfte med att bedriva uppdragsutbildning.
- Hur högskolan skall se till att uppdragsutbildningen inte inverkar negativt på den grundläggande högskoleutbildningen. Exempelvis bör inte vissa lärare uteslutande syssla med uppdragsutbildning.
- Planering och organisation av uppdragsutbildningen inom högskolan.
- Vem som tecknar avtalen och hur avtalen hanteras.
- Vem som ansvarar för att Högskoleverket underrättas när uppdragsutbildningen omfattar mer än 40 studieveckor.
- Hur den akademiska kvaliteten skall garanteras i uppdragsutbildningen.
- Vilka villkor, utöver de som anges i Högskoleverkets föreskrifter, som skall vara uppfyllda för att en utbildning skall ge kursbevis och examensbevis.
- Vem som, enligt högskolans tolkning av förordningen, får vara uppdragsgivare.
- Vem som, enligt högskolans tolkning av förordningen, får vara deltagare och hur de utses.
- Deltagarens status. En deltagare i uppdragsutbildning är inte en student och omfattas därför inte av bl.a. högskoleförfattningarna, kårobligatorium och bestämmelser om studiemedel.
- Studieadministrativa rutiner för uppdragsutbildningen såvitt avser registrering av deltagare, utfärdande av kursbevis m.m. (förordningen om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor gäller även deltagare i uppdragsutbildningar).
- Principen om full kostnadstäckning, eventuellt med en modell för beräkning av full kostnadstäckning.
- Gruppering av deltagare. I vilka fall samundervisning med den reguljära utbildningen enligt högskolans mening får äga rum.
- Upplysning om att lärare som arbetar med uppdragsutbildning skall göra det inom ramen för sin ordinarie anställning och lön.
- Exempel på offert och avtal.

Skriftliga avtal

Skriftliga avtal skall tecknas mellan högskolan och uppdragsgivaren för all uppdragsutbildning (1 § andra stycket Högskoleverkets föreskrifter).

Här följer några exempel på punkter som kan finnas i avtalet. Uppgifter om t.ex. immateriella rättigheter och sekretess är frågor som tillkommer och inget som Högskoleverket har några synpunkter på i denna hjälpreda. Verket vill dock peka på att högskolans avtal är allmänna handlingar och att sekretess gäller för uppgift i avtalen endast om det finns någon bestämmelse i sekretesslagen som är tillämplig.

1. Uppdragets benämning och omfattning.
2. Uppdragsgivare/beställare.
3. Ansvarig institution/arbetsenhet.
4. Uppgift om utbildningen är personalutbildning för uppdragsgivarens anställda eller statlig/kommunal arbetsmarknadsutbildning eller statlig/kommunal biståndsutbildning.
5. Uppgift om hur utbildningen knyter an till högskolans examensrätt.
6. Antal deltagare i utbildningen.
7. Den som ansvarar för uppdragets genomförande.
8. Upplysning om att det alltid är högskolan som utser examinator.
9. Undervisningens tidpunkt, förläggning och examination.
10. Vem som står för lokaler, litteratur och annan nödvändig utrustning.
11. Vem som står för eventuella praktikplatser och hur dessa ordnas.
12. Vilka förkunskaper deltagarna bör ha.
13. Fastställd kursplan och utbildningsplan som bilaga när det är fråga om poänggivande kurser.
14. Frågor om ersättning.
15. Avbokningar av uppdrag.
16. Avtalstid och uppsägning.
17. Tvister på grund av avtalet.
18. Frågor som rör deltagarna.

En uppdragsutbildning grundar sig på avtal mellan uppdragsgivaren och högskolan. Högskoleförfattningarna gäller inte och frågor som rör deltagarna bör i stället regleras avtalsvägen. Om t.ex. en funktionshindrad deltagare behöver tolkhjälp är detta något som bör regleras i avtal.

Vem får vara uppdragsgivare?

Allmänt om uppdragsgivare

Med högskola avses i fortsättningen såväl universitet som högskola, och med uppdragsutbildning utbildning som anordnas mot avgift från annan än en fysisk person för den som uppdragsgivaren utser (2 § förordningen om uppdragsutbildning).

Lydelsen i 2 § förordningen att avgift för utbildningen får tas från annan än en fysisk person innebär enligt Högskoleverkets mening att uppdragsgivaren och den som betalar inte nödvändigtvis måste vara samma.

Ett lärosäte har i sammanhanget anfört följande.

Ordalydelsen synes inte hindra att avgiften erläggs av en juridisk person medan en annan uppdragsgivare utser deltagare i utbildningen. Det bör alltså vara möjligt att teckna ramavtal med t.ex. en branschorganisation som i enlighet med sina medlemmars önskemål tillsammans med universitetet planerar utbildningen och också betalar för den medan de enskilda medlemsföretagen utser medlemmarna bland den enskilda personalen. Separata avtal tecknas med dessa uppdragsgivare i relevanta delar (t.ex. vilka förkunskaper deltagarna bör ha) och i avtalet anges att den för uppdraget utgående ersättningen enligt särskilt avtal erläggs av annan juridisk person.

Innan ett avtal ingås med en uppdragsgivare bör högskolan försäkra sig om att avgiften för utbildningen inte kommer att betalas av en fysisk person.

Juridiska personer – sådana organisationer eller rättssubjekt som rättsordningen erkänner som subjekt för egna rättigheter och skyldigheter – är alltså de som kan köpa utbildningen av högskolan. Vissa juridiska personer hör hemma inom den offentliga rättens område. Exempel på sådana juridiska personer är stat och kommun. Andra juridiska personer hör hemma inom den privata rätten. Exempel på sådana juridiska personer är handelsbolag, kommanditbolag, aktiebolag (även statligt och kommunalt ägda), ekonomiska föreningar, ideella föreningar och stiftelser.

Ett aktiebolag kan ha en delägare och alltså vara ett enmansbolag. Även om bolaget bara består av en person är bolaget en juridisk person och kan alltså stå som betalare av en uppdragsutbildning.

Företagsformen enskild näringsidkare kallas ibland enskild firma. Det innebär att en fysisk person själv driver och står för sin rörelse. Ett företag som drivs på detta sätt är inte en juridisk person och kan alltså inte betala avgift för utbildningen. Det gör ingen skillnad om den enskilda firman har många anställda och ett behov av fortbildning och vidareutbildning av sin personal. Den enskilda firman kan i dessa fall ändå inte köpa uppdragsutbildning av ett lärosäte, eftersom firman inte är en juridisk person.

Det är alltid uppdragsgivaren som skall utse deltagarna i uppdragsutbildningen. Högskolan bör alltså inte tillämpa ett sedvanligt antagningsförfarande när det gäller deltagare i en uppdragsutbildning. Deltagarna i en uppdragsutbildning är inte studenter i högskolan och högskoleförfattningarna kan inte tillämpas direkt på en uppdragsutbildning eller på deltagarna i utbildningen. Vad avtalsparterna vill skall gälla bör därför finnas med i avtalet.

Offentliga uppdragsgivare

Om uppdragsgivaren är svenska staten, en svensk kommunal myndighet, ett svenskt landsting eller en motsvarande offentlig uppdragsgivare från ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), gäller utöver första stycket att uppdraget skall avse personalutbildning eller utbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl eller av biståndspolitiska skäl (3 § andra stycket förordningen om uppdragsutbildning).

Uppdragsutbildningar som en svensk offentlig uppdragsgivare eller motsvarande inom EES (EES omfattar alla länder inom EU samt Norge, Island och Liechtenstein) inte beställer av arbetsmarknadsskäl eller av biståndspolitiska skäl, skall syfta till att som personalutbildning höja kompetensen hos anställda. Det är då i regel fråga om fortbildningar eller vidareutbildningar och utbildningarna måste som tidigare sagts ha anknytning till högskolans examensrätt och ligga inom de ämnesområden som högskolan har kompetens för.

När det gäller länder utanför EES får högskolan, numera utan regeringens medgivande, bedriva utbildning på uppdrag av en offentlig uppdragsgivare. Utbildningen behöver då inte, som inom EES, avse personalutbildning eller vara utbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl eller av biståndspolitiska skäl. Det kan vara vilket skäl som helst så länge det är en offentlig uppdragsgivare, motsvarande svenska staten, kommuner eller landsting, som ger uppdraget och utbildningen knyter an till den grundläggande högskoleutbildning som högskolan har examensrätt för.

Privata uppdragsgivare

När det inte är fråga om en offentlig uppdragsgivare gäller i stället utöver första stycket att uppdraget skall avse personalutbildning som är ägnad att få betydelse för deltagarnas arbete åt uppdragsgivaren (3 § tredje stycket förordningen om uppdragsutbildning).

Privata uppdragsgivare både inom och utanför EES, t.ex. företag, organisationer eller andra juridiska personer, kan i sin egenskap av uppdragsgivare/arbetsgivare träffa avtal med lärosätena om personalutbildning för sina anställda. Personalutbildningen skall enligt 3 § sista stycket förordningen om

uppdragsutbildning vara ägnad att få betydelse för deltagarnas arbete åt uppdragsgivaren. Det är lämpligt att högskolan har som rutin att innan avtal ingås göra en kontroll av deltagarnas förhållande till uppdragsgivaren.

När det gäller branschorganisationer, fackliga organisationer eller liknande får alltså inte dessa vara uppdragsgivare för annan personal än sin egen. Om en sådan organisation har många medlemmar som vill gå igenom en viss uppdragsutbildning kan detta lösas genom att högskolan träffar avtal med varje medlem/uppdragsgivare för sig. Ett annat sätt att lösa detta kan vara att organisationen har fullmakt att företräda sina medlemmar som uppdragsgivare för uppdragsutbildning. En medlem/uppdragsgivare som är en fysisk person får dock som tidigare framgått aldrig betala för utbildningen, även om det råkar vara en enskild firma med många anställda.

Något lärosäte har också anfört att branschorganisationer, fackliga organisationer eller liknande, givet att grundförutsättningarna för uppdragsutbildning upprätthålls, bör kunna ha fullmakt att för sina medlemmar, som är juridiska personer, sluta avtal med lärosäten som rör uppdragsutbildning.

Mellanhänder som förmedlar högskolans uppdragsutbildningar

Skrifliga avtal skall tecknas mellan högskolan och uppdragsgivaren för all uppdragsutbildning (1 § andra stycket Högskoleverkets föreskrifter).

... uppdraget skall avse personalutbildning som är ägnad att få betydelse för deltagarnas arbete åt uppdragsgivaren (3 § tredje stycket förordningen om uppdragsutbildning).

Holdingbolag – dotterbolag som förmedlar uppdragsutbildning

Det är den statliga högskolan som får bedriva uppdragsutbildning enligt de regler som anges i förordningen om uppdragsutbildning. Högskolan kan inte överlåta denna rätt, som har inslag av myndighetsutövning (examination) till någon annan. Även om högskolan anlitar utomstående för förmedling och undervisning, är det ändå högskolan själv som ansvarar för utbildningen och som är uppdragstagare. Det är bara lärare vid en högskola som kan vara examinatorer, i varje fall om utbildningen skall sägas uppfylla samma kvalitet som den grundläggande högskoleutbildningen.

Ett holdingbolag knutet till ett universitet eller en högskola är helägt av staten och företrätt av lärosätet. I bolagsordningarna för holdingbolagen anges att föremålet för bolagens verksamhet skall vara att förvärva, förvalta och sälja aktier och andelar i hel- eller delägda projekt- och tjänstebolag, vars syfte skall vara att bedriva forsknings- och utvecklingsarbete syftande till kommersiell exploatering av projekt och kunskaper framtagna eller uppkomna inom ramen för verksamheten vid högskolan, att förmedla sådan uppdragsutbildning som avses i förordningen om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor samt att bedriva annan därmed förenlig verksamhet.

Högskoleverket vill här peka på möjligheten för holdingbolagens styrelser att bilda tjänstebolag (dotterbolag) för förmedling av uppdragsutbildning. Tjänstebolaget får dock inte bedriva uppdragsutbildningen i egen regi utan den skall bedrivas av högskolan i enlighet med förordningen om uppdragsutbildning (jfr regeringens proposition *FoU och samverkan i innovationssystemet*, prop. 2001/02:2).

Regeringskansliet, Utbildningsdepartementet, har i en promemoria 2002-12-19 utarbetat riktlinjer vid utövande av statens äganderätt i vissa bolag knutna till universitet och högskolor (U2002/4579/UH). I riktlinjerna anges att följande bör iakttas när det gäller tjänstebolagen.

Tjänstebolagen skall kunna långsiktigt bedriva uppdragsforskning med inriktning mot näringslivet samt förmedling av sådan uppdragsutbildning som avses i förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor. I tjänstebolagen kan inrymmas uppgifter som finansieras genom kontrakt med såväl offentliga som privata kunder. I likhet med projektbolagen skall det vara en grundläggande förutsättning att verksamheten blir lönsam och ger avkastning på insatt kapital. För tjänstebolagen gäller vidare att de kan vara helägda eller samägda med såväl privata som offentliga delägare.

Projekt och tjänstebolag får inte, vare sig direkt eller indirekt, bedriva sådan forskning, därmed sammanhängande undervisning eller i övrigt sådan verksamhet som utgör grundläggande verksamhet vid lärosätet.

Som ett exempel på tjänstebolag kan nämnas Stockholm University Centre for Continuing Education and Study Services, SUCCESS AB, vid Stockholms universitet. Stockholms universitet har i en promemoria beskrivit SUCCESS affärsidé enligt följande.

SUCCESS skall förmedla och aktivt marknadsföra utbildningar med forskare och lärare vid Stockholms universitet till företag och organisationer, för att tillgodose deras behov av ny kunskap. SUCCESS möter kundernas och universitetets behov genom en flexibel organisation, hög kvalitet, prisvärda lösningar och en hög servicenivå.

Enligt universitetets promemoria om SUCCESS skall affärsidén beskriva den ”mellanorganisation” som SUCCESS är avsedd att vara. Huvuduppgiften är att paketera och marknadsföra utbildningarna och att vara en professionell samtalspartner med kunder och uppdragsgivare. Gentemot forskare och lärare skall SUCCESS tillhandahålla sådan service och kompetens att dessa kan koncentrera sig på kunskapsinnehållet. Detta kan bestå av behovsanalyser hos kunder, offert- och avtalsskrivning, marknadsföring, utformning av material, bokning av biljetter och lokal, m.m. Tanken bakom denna service är att volymen uppdragsutbildning skall kunna öka utan att mer resurser tas ifrån institutioner och den ordinarie verksamheten.

Vad menas med förmedling av uppdragsutbildning?

Tjänstebolaget får inte bedriva uppdragsutbildningen i egen regi utan den skall bedrivas av högskolan i enlighet med förordningen om uppdragsutbildning (jfr regeringens proposition *FoU och samverkan i innovationssystemet*, prop. 2001/02:2).

Enligt förordningen om uppdragsutbildning är det alltid uppdragsgivaren som skall utse deltagarna i utbildningen. När det är fråga om privata upp-

dragsgivare måste det alltid vara fråga om utbildningar som har betydelse för deltagarnas arbete åt uppdragsgivaren.

Vem kan då uppdra åt universiteten att genomföra en uppdragsutbildning? Det kan en offentlig uppdragsgivare för bistånds- eller arbetsmarknadsskäl eller personalutbildning och en privat uppdragsgivare som har egen personal som behöver fortbildas och vidareutbildas. Utbildningen måste i sistnämnda fallet få betydelse för deltagarnas arbete åt uppdragsgivaren.

Högskoleverket har i sin tillsynsverksamhet sett att vissa högskolor använder sig av mellanhänder som förmedlar uppdragsutbildningen på sådant sätt att förmedlaren i eget namn åtar sig att leverera utbildning till beställaren av uppdragsutbildningen. I dessa fall finns också ett avtal mellan högskolan och mellanhanden om högskolans medverkan i utbildningen. Det finns däremot inget avtal alls mellan högskolan och den egentliga uppdragsgivaren. Det blir i stället mellanhanden som beställer uppdragsutbildning av högskolan och som alltså är uppdragsgivare gentemot högskolan. Detta går inte ihop med förordningens lydelse, att utbildningen skall få betydelse för deltagarnas arbete åt uppdragsgivaren.

Högskoleverket anser att förordningens lydelse kräver att en överenskommelse om själva uppdragsutbildningens genomförande måste regleras i ett avtal mellan högskolan och beställaren av uppdragsutbildningen, dvs. uppdragsgivaren. Detta kommer också till uttryck i Högskoleverkets föreskrifter om uppdragsutbildning att skriftliga avtal alltid skall tecknas mellan högskolan och uppdragsgivaren. Högskoleverket har i ett tillsynsärende som handlar om en högskolas samarbete med en förmedlande mellanhand uttalat bl.a. följande.

Enligt 4 § förordningen om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor skall, i de fall uppdragsgivaren är privat, uppdraget avse personalutbildning ägnad att få betydelse för deltagarnas arbete åt uppdragsgivaren. Av X universitets redogörelse för samarbete med Y och det upprättade avtalet avseende de s.k fristående kurserna framgår det att det är Y som är uppdragsgivare och att Y säljer utbildningen till andra företag vars anställda bedriver studier. Vid dessa förhållanden avser uppdraget inte personalutbildning som är ägnad att få betydelse för deltagarnas arbete åt uppdragsgivaren, dvs. Y.

En privat uppdragsgivare kan, om det inte är fråga om en statlig eller en kommunal myndighet, beställa uppdragsutbildning bara åt sin egen personal (jfr 4 § förordningen om uppdragsutbildning). Därför kan inte mellanhänder, vare sig det gäller ett holdingbolag eller något annat, enligt Högskoleverkets uppfattning beställa utbildning för annan personal än sin egen.

Däremot kan mellanhanden mycket väl träffa ett avtal med högskolan om att administrera, förmedla och marknadsföra högskolans uppdragsutbildningar m.m. Avtalet bör klargöra ansvar och roller mellan bolaget och högskolan. Själva avtalet med uppdragsgivaren om uppdragsutbildningen måste tecknas med den som skall bedriva uppdragsutbildningen, dvs. med högskolan. Den förmedlande mellanhanden kan dock ha fullmakt att ingå avtalet

i högskolans namn. Det blir då högskolan som ansvarar för genomförandet av uppdragsutbildningen och för att denna bedrivs enligt förordningen om uppdragsutbildning.

Samarbete med andra utbildningsanordnare

Högskolan skall pröva om en tidigare utbildning eller verksamhet kan godtas för tillgodoräknande. Endast den som är student och den som har gått igenom sådan uppdragsutbildning som avses i 6 och 7 §§ förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor kan komma i fråga för tillgodoräknande (6 kap. 14 § högskoleförordningen).

Högskoleverket gjorde 1996 en utredning om högskolornas samarbete med andra utbildningsanordnare, se rapporten *Avgiftsbelagd utbildning i privat regi* (Högskoleverkets rapportserie 1996:11 R). Högskoleverket konstaterade i rapporten att samarbetet bl.a. bestod i överskrivning av betyg till högskolepoäng. Detta innebar att en studerande hos en privat utbildningsanordnare enligt ett avtal mellan den privata utbildningsanordnaren och berörd högskola, utan att vid examinationstillfället vara antagen till högskoleutbildning och utan särskild prövning, fick sin kurs tillgodoräknad som högskolepoäng. Kursbeviset utfärdades av högskolan.

Högskoleverket ansåg att regelverket inte tillåter ett sådant samarbete. Endast den som är student, dvs. antagen till och bedriver högskoleutbildning kunde komma i fråga för tillgodoräknande. Regeringen gjorde därefter ett förtydligande om detta i högskoleförordningen.

Högskoleverket kan i sammanhanget konstatera att flera privata utbildningsanordnare fortfarande marknadsför sina kurser som högskolekurser som ger akademiska poäng och hänvisar till sitt samarbete med högskolor. Högskoleverket har flera gånger på eget initiativ följt upp hur detta samarbete går till.

Marknadsetiska rådet har i flera uttalanden (1/97 och 11/97) funnit, under hänvisning till artikel 5 i *Grundregler för reklam*, att City Universitetet inte handlat i överensstämmelse med god affärssed genom att i sin marknadsföring av kurser under hösten 1997 använda ett oklart framställningssätt som förmedlar den felaktiga uppfattningen att vid City Universitetet intjänade studiepoäng fullt ut och utan praktiska svårigheter kan tillgodoräknas inom ramen för det statliga högskolesystemet.

Högskoleverket anser att högskolorna bör vara mycket uppmärksamma på hur ett eventuellt samarbete med privata utbildningsanordnare går till inom högskolan och även hur detta samarbete marknadsförs utåt.

Högskoleverket avser att även fortsättningsvis vara uppmärksam på dessa frågor.

Bisysslor

En lärare är skyldig att hålla högskolan underrättad om de bisysslor som han eller hon har och som har anknytning till anställningens ämnesområde. Högskolan skall dokumentera underrättelserna. Dokumentation skall hållas så ordnad att det går att fortlöpande följa vilka bisysslor varje lärare har (4 kap. 32 § högskoleförordningen).

En arbetstagare får inte ha någon anställning eller något uppdrag eller utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för hans eller någon annan arbetstagares opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende (7 § lagen (1994:260) om offentlig anställning (LOA)).

Arbetsgivaren skall på lämpligt sätt informera arbetstagarna om vilka slags förhållanden som kan göra en bisyssla otillåten enligt 7 § (7 a § LOA).

En arbetstagare skall på arbetsgivarens begäran lämna de uppgifter som behövs för att högskolan skall kunna bedöma arbetstagarens bisysslor (7 b § LOA).

En arbetsgivare skall besluta att en arbetstagare som har eller som avser att åta sig en bisyssla som är förtroendeskadlig skall upphöra med eller inte åta sig bisysslan. Beslut skall vara skriftligt och innehålla en motivering (7 c § LOA).

Riksrevisionsverket har i rapporten *Bisysslor inom universitet och högskolor* (1995:45) beskrivit bisyssla på följande sätt.

/.../ Att utöva bisyssla innebär att man arbetar extra (anställning, uppdrag eller egen verksamhet) vid sidan av sitt ordinarie arbete. Det är utan betydelse om detta arbete ger ekonomisk ersättning eller ej. Även extra arbete för huvudarbetsgivaren eller annan myndighets räkning kan vara att betrakta som en bisyssla, liksom tillfällig eller kortvarig verksamhet på fritid. Däremot omfattas inte sådan verksamhet som typiskt får anses höra hemma på området för den anställdes privatliv och vad därmed har omedelbart samband.

En bisyssla kan vara tillåten eller otillåten för en arbetstagare. De otillåtna bisysslorna delas in i förtroendeskadliga bisysslor, arbetshindrande bisysslor och konkurrerande bisysslor. En och samma bisyssla kan samtidigt vara förtroendeskadlig, arbetshindrande och konkurrerande.

Förbudet mot att inneha förtroendeskadlig bisyssla regleras i lagen om offentlig anställning (LOA). Enligt 7 § får en arbetstagare inte ha någon anställning eller något uppdrag eller utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för hans eller någon annan arbetstagares opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende.

Förbudet är betingat av de särskilda krav på integritet som den offentliga anställningen ställer på arbetstagaren. Det innebär i första hand att en anställd inte får åta sig bisysslor som medför risk för att han eller hon på grund av jäv inte kan fullgöra sina arbetsuppgifter.

De två andra typerna av otillåtna bisysslor rör förhållandet mellan arbetsgivare och anställd och regleras i de statliga kollektivavtalen ALFA och Läkaravtalet. Där regleras att en anställd inte får ha en bisyssla som kan

- verka hindrande på utförandet av arbetet i anställningen (arbetshindrande bisyssla)
- vara konkurrerande med myndighetens verksamhet (koncurrerande bisyssla).

I jämförelse med andra statligt anställda har lärare vid högskolan en utökad rätt att utöva bisysslor. Ofta blir sådana bisysslor som knyter an till arbetsgivarens verksamhet att bedöma som förtroendeskadliga enligt LOA och därmed otillåtna. Samtidigt är det ofta just de speciella kunskaper som en högskolelärare har inom ämnesområdet för sin anställning som uppdragsgivaren vill få del av. Det blir således fråga om en bisyssla som nära knyter an till innehållet i anställningen. Det allmänna intresset av att snabbt och smidigt kunna utnyttja forskningsresultat och forskarnas kunnande i olika delar av samhället motiverade riksdagen att införa särskilda regler för lärare om bisyssla som avser forskning och utvecklingsarbete (FOU-bisysslor) för lärare i högskolan (jfr prop. 1985/86:11, bet. 1985/86 UbU 7).

I 3 kap. 7 § högskolelagen (1992:1434) infördes alltså en särskild bestämmelse om bisysslor som rör lärare i högskolan. En lärare vid en högskola får vid sidan av sin anställning som lärare ha anställning eller uppdrag eller utöva verksamhet som avser forskning eller utvecklingsarbete inom anställningens ämnesområde, om läraren därigenom inte skadar allmänhetens förtroende för högskolan. En sådan bisyssla skall hållas klart avskild från lärarens arbete inom ramen för anställningen.

Observera att rena undervisningsuppdrag, oavsett om de avser lärarens ämnesområde eller ej, inte räknas som forskning eller utvecklingsarbete enligt bestämmelsen. Sådana uppdrag får alltså bedömas enligt 7 § LOA när det gäller risken för förtroendeskada.

Hos de privata utbildningsanordnarna är det ibland lärare i högskolan som undervisar vid sidan av sin ordinarie anställning; alltså utövar bisyssla. Läraren är skyldig att underrätta högskolan om sin bisyssla och frågan om förtroendeskadlighet eller konkurrerande/arbetshindrande bisyssla kan bli aktuell.

Högskolans egen uppdragsutbildning kan knappast bedrivas av enskilda lärare i form av bisyssla. Om en lärare eller grupp av lärare säger sig bedriva högskolans uppdragsutbildning i egen regi ger befintligt regelverk högskolan en god möjlighet att få reda på detta förhållande och att agera.

Högskoleverket har i sin rapport *Högskolelärares bisysslor – hur fungerar högskolans information och kontroll* (Högskoleverkets rapportserie 2001:29 R)

pekat på att det regelverk som finns för högskolelärare i 3 kap. 7 § högskolelagen (1992:1434) och i 4 kap. 31–32 §§ högskoleförordningen tillsammans med de nya reglerna för offentliganställda i LOA ger ett mycket bra underlag för högskolorna att få kontroll över sina lärares bisysslor. Det är dock mycket viktigt att högskolan ser till att informationen om regler om bisysslor och bedömningar om vad som gör en bisyssla förtroendskadlig når ut till alla lärare. Vidare är det lika viktigt att högskolan har kontroll över vilka lärare som har bisysslor och vad dessa bisysslor avser samt att högskoleledningen agerar vid förekomst av otillåten bisyssla.

Examensbevis och kursbevis

De som deltar i uppdragsutbildning får ges betyg och examensbevis eller kursbevis enligt bestämmelserna för grundläggande högskoleutbildning, om samma kvalitetskrav ställs på uppdragsutbildningen som på grundläggande högskoleutbildning. Detta gäller även om deltagarna saknar behörighet för tillträde till grundläggande högskoleutbildning (6 § förordningen om uppdragsutbildning).

Ett villkor för att uppdragsutbildningen skall anses ha samma kvalitet som den grundläggande högskoleutbildningen är att högskolan har kursplaner och utbildningsplaner samt utser examinator på samma sätt som i den grundläggande högskoleutbildningen (4 § Högskoleverkets föreskrifter).

Kriteriet ”samma kvalitetskrav” i 6 § förordningen om uppdragsutbildning innebär bl.a. att utbildningen skall vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och bedrivs så att den i övrigt uppfyller de krav som uppställs för grundläggande högskoleutbildning i 1 kap. högskolelagen (1992:1434). Högskoleverket har i föreskrifterna slagit fast att kursplaner och utbildningsplaner skall fastställas för utbildningarna på samma sätt som i den grundläggande högskoleutbildningen samt att examinator bör vara en av högskolan särskilt utsedd lärare. Detta innebär att utseende av examinator inte är något som lämpar sig att avtala om med uppdragsgivaren; särskilt inte när det gäller poänggivande utbildningar. Högskolan kan i avtalet i stället påpeka att rätten att utse examinator exklusivt är förbehållet högskolan.

När det gäller högskolornas eventuella krav på att deltagarna skall ha den formella behörighet som krävs för motsvarande högskolekurs har regeringen i propositionen *Den öppna högskolan* (prop. 2001/02:15) och därefter i förordningen om uppdragsutbildning tydligt uttalat sin åsikt. En sådan tillämpning av bestämmelsen var inte regeringens avsikt och är svår att förena med dess ordalydelse. Ordet kvalitetskrav syftar på uppdragsutbildningen och att den skall hålla samma kvalitet som den grundläggande högskoleutbildningen och inte på huruvida studenterna har den formella behörigheten för kursen eller programmet.

Det är alltså tillåtet för högskolorna att utfärda examensbevis, kursbevis och betyg till kursdeltagare som inte har den formella behörigheten för motsvarande kurs i högskolan. I sammanhanget kan påpekas att, med de nya reglerna om reell kompetens i högskolan, en sökande också på grund av reell kompetens kan anses vara behörig för en kurs inom den grundläggande högskoleutbildningen även om han eller hon inte uppfyller de formella behörighetskraven för kursen.

Tillgodoräknande

Den som har gått igenom en sådan uppdragsutbildning som avses i 6 § har rätt att tillgodoräkna sig utbildningen som grundläggande högskoleutbildning (7 § förordningen om uppdragsutbildning).

Högskolan skall pröva om en tidigare utbildning eller verksamhet kan godtas för tillgodoräknande. Endast den som är student och den som har genomgått sådan uppdragsutbildning som avses i 7 och 8 §§ förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor kan komma i fråga för tillgodoräknande (6 kap. 14 § högskoleförordningen).

Uppdragsutbildning är inte grundläggande högskoleutbildning och högskoleförfattningarna gäller inte för utbildningen. En studerande som genomgått en uppdragsutbildning som uppfyller kvalitetskraven för grundläggande högskoleutbildning kan dock få ett kursbevis eller ett examensbevis enligt reglerna om grundläggande högskoleutbildning. Deltagaren har då rätt att tillgodoräkna sig uppdragsutbildningen som grundläggande högskoleutbildning. För att ansöka om att få utbildningen tillgodoräknad behöver man inte vara en student, alltså antagen till och bedriva högskoleutbildning, utan det räcker att man har genomgått uppdragsutbildningen.

Avgifter

Vid uppdragsutbildning tillämpas avgiftsförordningen (1992:191). Höskolorna får själva bestämma avgiftens storlek. Avgiften skall beräknas så att full kostnadstäckning uppnås (5 § förordningen om uppdragsutbildning).

Myndigheten skall varje år samråda med Ekonomistyrningsverket om de avgifter som myndigheten tar ut eller avser att ta ut. Ekonomistyrningsverket får medge undantag från samrådsskyldigheten (7 § avgiftsförordningen).

Uppdragsutbildningen skall bedrivas enligt principen om full kostnadstäckning.

Högskoleverket vill i det följande peka på SUHF:s arbetsgrupps uttalanden i sin rapport 2001 *Hur ska högskolan öka uppdragsutbildningen*. Arbetsgruppen ställde frågor om prissättning i uppdragsutbildningen till representanter för vissa lärosäten. I rapporten sägs följande.

Vid intervjuerna har framkommit att prissättningen är problematisk. Ett genomgående intryck är att det alltför ofta sätts för låga priser på utbildningarna. Alltför sällan beräknas kostnader för FoU och utveckling av utbildningar. Där avtalsskrivande, prissättning m.m. sker samordnat centralt vid lärosätet är det enklare att tillämpa modeller och se till att även kostnader för FoU och kursutveckling beräknas. Det finns förvisso vissa attraktiva utbildningar som tar för mycket betalt. Detta sker aldrig om avtalsskrivning och prissättningen skett centralt, utan i så fall av enskilda institutioner eller lärare som ger kurser som bisyssla. Det måste samtidigt finnas en ödmjukhet inför prissättningen. Man kan använda sig av mallar och modeller så långt som möjligt, men att verkligen i slutändan kunna ta exakt full kostnadstäckning är orimligt.

/.../

Vidare har framkommit att det är viktigt för trovärdigheten för utbildningen att högskolan tillämpar enhetliga regler och modeller för prissättningen. Det är viktigt för högskolans förtroende såväl utåt mot kunder som inåt mot studenter och lärare.

I rapporten ges följande sammanfattning: Det finns problem med tillämpningen av full kostnadstäckning. I de fall avtalsskrivning sker samordnat centralt fungerar det effektivare. De pågår ett utvecklingsarbete med mallar och modeller som kommit olika långt.

Arbetsgruppen lämnade följande rekommendation till lärosätena när det gäller prissättning.

- Fortsatt utveckling av stöd för uppdragsutbildning, ta fram modeller och mallar för prissättning (inkl. FoU-och utvecklingsmedel), skapa modeller för budgetering som tar hänsyn till uppdragsutbildningen, ytterligare resurser till samordningsfunktionerna.

Högskoleverket bejakar denna rekommendation och anser att det är viktigt att högskolorna tar ställning till vad som är full kostnadstäckning.

Bilaga I

Förordning (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor

Utfärdad: 2002-10-10

Inledande bestämmelse

1 § Ett universitet eller en högskola som har staten som huvudman och som omfattas av högskolelagen (1992:1434) får bedriva uppdragsutbildning enligt bestämmelserna i denna förordning.

Definitioner

2 § Med högskola avses i fortsättningen såväl universitet som högskola, och med uppdragsutbildning utbildning som anordnas mot avgift från annan än en fysisk person för den som uppdragsgivaren utser.

Utbildningar

3 § En högskola får bedriva uppdragsutbildning bara om den knyter an till sådan grundläggande högskoleutbildning som högskolan har examensrätt för.

Om uppdragsgivaren är svenska staten, en svensk kommunal myndighet, ett svenskt landsting eller en motsvarande offentlig uppdragsgivare från ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), gäller utöver första stycket att uppdraget skall avse personalutbildning eller utbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl eller av biståndspolitiska skäl.

När det inte är fråga om en offentlig uppdragsgivare gäller i stället utöver första stycket att uppdraget skall avse personalutbildning som är ägnad att få betydelse för deltagarnas arbete åt uppdragsgivaren.

Utbildningarnas bedrivande

4 § Uppdragsutbildning får inte bedrivas på sådant sätt eller i sådan omfattning att den får en negativ inverkan på den grundläggande högskoleutbildning som högskolan skall bedriva.

När en högskola anordnar uppdragsutbildning som omfattar mer än 40 studieveckor, skall Högskoleverket underrättas skriftligen om detta.

Avgifter

5 § Vid uppdragsutbildning tillämpas avgiftsförordningen (1992:191). Högskolorna får själva bestämma avgiftens storlek. Avgiften skall beräknas så att full kostnadstäckning uppnås.

Examensbevis och kursbevis

6 § De som deltar i uppdragsutbildning får ges betyg och examensbevis eller kursbevis enligt bestämmelserna för grundläggande högskoleutbildning, om samma kvalitetskrav ställs på uppdragsutbildningen som på grundläggande högskoleutbildning. Detta gäller även om deltagarna saknar behörighet för tillträde till grundläggande högskoleutbildning.

Tillgodoräkning

7 § Den som har gått igenom en sådan uppdragsutbildning som avses i 6 § har rätt att tillgodoräkna sig utbildningen som grundläggande högskoleutbildning.

Ytterligare föreskrifter

8 § Högskoleverket får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för tillämpningen av denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2003 då förordningen (1997:845) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor skall upphöra att gälla.

Bilaga 2

Föreskrifter av Höskoleverket om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor (HSVFS 2003:3)

Beslutade den 16 juni 2003.

Med stöd av 8 § förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor föreskriver Höskoleverket följande.

Riktlinjer och avtal

1 § Universitetet eller högskolan (i fortsättningen kallade högskolan) skall fastställa riktlinjer för sin uppdragsutbildning.

Skriftliga avtal skall tecknas mellan högskolan och uppdragsgivaren för all uppdragsutbildning.

Högskolan skall se till att studenter och andra lätt kan få information om inriktningen och omfattningen av högskolans uppdragsutbildning.

Samundervisning

2 § Högskolan får undervisa deltagare i en uppdragsutbildning tillsammans med studenter i den grundläggande högskoleutbildningen, om den grundläggande högskoleutbildningen inte påverkas negativt.

Underrättelse till Höskoleverket

3 § Högskolans underrättelse enligt 4 § andra stycket förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor skall lämnas när det skriftliga avtalet är undertecknat av parterna. Till underrättelsen skall högskolan bifoga en kopia av avtalet.

Examensbevis och kursbevis

4 § Bestämmelser om examensbevis och kursbevis finns i 6 § förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor. Ett villkor för att uppdragsutbildningen skall anses ha samma kvalitet som den grundläggande högskoleutbildningen är att högskolan har kursplaner och utbildningsplaner samt utser examinator på samma sätt som i den grundläggande högskoleutbildningen.

Dessa föreskrifter träder i kraft den 15 september 2003.

